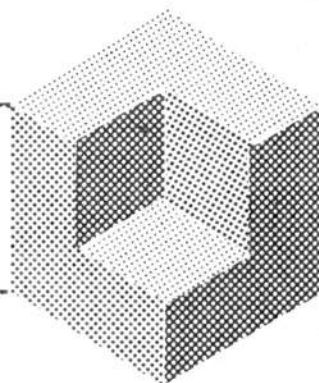

Beszámolók • Szemlék • Közlemények

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének XIV. vándorgyűlése

I.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete a IV. Országos Könyvtárügyi Konferencia ajánlásainak, illetve a XIII. vándorgyűlés kitűzte feladatoknak jegyében járt el, amikor XIV. vándorgyűlésének témájául a *hazai szakirodalmi információellátás helyzetét és fejlesztésének irányait* választotta. Az augusztus 27-i – Miskolcon, a Nehézipari Műszaki Egyetemen (NME) megtartott – plenáris ülés előadónak neves közéleti személyiségeket kért fel az Egyesület.

A köszöntések után elsőként dr. CZIBERE TIBOR tanszékvezető egyetemi tanár, az NME rektora, Kossuth-díjas, az MTA levelező tagja a *műszaki és természettudományi kutatások helyzetét és hatékonyságát* ismertette, majd utána dr. KAPOLYI LÁSZLÓ, az Ipari Minisztérium államtitkára, az MTA levelező tagja vette át a szót, aki *A hazai ipar fejlesztésének főbb irányai és összefüggése az információellátás igényével* címen tartotta meg előadását.

A plenáris ülés második részében dr. CSELÖTEI LÁSZLÓ tanszékvezető egyetemi tanár, az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának elnöke, az MTA rendes tagja *Az oktatás és a tudomány feladatai a mezőgazdaság fejlesztésében* címmel, végül HUSZÁR ISTVÁN, az MSZMP Társadalomtudományi Intézetének főigazgatója, a Központi Bizottság tagja *Társadalmi haladás és a társadalomtudományi kutatások* címmel beszélt a résztvevőkhöz.

Bár hosszúra nyúlt a délutáni program, a várakozásoktól mégis elmaradt. Tavaly a IV. Országos Könyvtárügyi Konferencia kiemelt feladatként jelölte meg a szakirodalmi tájékoztatási rendszer fejlesztését, s ezt hangsúlyoztuk mi, könyvtárosok is a kaposvári vándorgyűlésen. Azt hittük, hogy ez a XIV. miskolci vándorgyűlés segítséget

ad, irányt mutat a szakirodalmi információellátás fejlesztéséhez, illetve a felhasználókat képviselő résztvevők maguk ismertetik igényeiket, elvárásukat, szükségleteiket e téren, miközben a vándorgyűlés résztvevői is konkrétabb helyzetképet kapnak gazdaságunk különböző területeiről, mint ahogyan azt naponta olvassuk, halljuk hírközlő szerveink jóvoltából.

Egy dolog mindenesetre világossá vált: hiába szeretnénk technikai újításokat bevezetni az információközvetítés terén, jelenleg pénz nincs hozzá. Bármennyire is bízunk abban Egyesületünk elnöke, hogy a mai inséges időkben pénz nélkül is fejleszthető könyvtárügyünk, információellátásunk, úgy hisszük, hogy a fejlesztés ebben az esetben aligha jelent majd fejlődést. Az is biztos, hogy a plenáris ülésen elhangzott kíváncsiaknak sem tudunk így eleget tenni, s nem tudjuk elérni a fejlett tőkés országok színvonalát, jó, ha lemaradásunk nem nő behozhatatlanná.

Másnap délelőtt a vándorgyűlés kilenc szekcióban folytatta munkáját, s vezetőik a délutáni plenáris ülésen számoltak be megállapításaikról, vitáik eredményéről. A *Műszaki szekció* az online szolgáltatások helyzetét és feladatait vitatta meg. A *Társadalomtudományi szekció* témájául a közgazdaságtudományi információellátást tűzte ki. A *Zenei szekció* a nemzeti hangtár megvalósítását sürgette, mert enélkül pontos tájékoztatás nem lehetséges. A *Gyermekkönyvtári szekció* a gyermekek közötti tájékoztatás fontosságát hangsúlyozta, míg az *Ifjúsági szekció* a pedagógusok információellátásáról vitatkozott, s nemcsak a pedagógiai, hanem a szakirányú információellátás hiányosságait is taglalta. A *Levéltári szekció* a levéltárak és irattárak kapcsolatainak eldöntendő kérdéseit tárgyalta meg. A nagylétszámú *Közművelő-*

dési szekció a közművelődési könyvtárak feladatait, az *Audiovizuális szekció* pedig az audiovizuális technika használatának lehetőségeit és módszereit ismertette a szakirodalmi tájékoztatásban. Az Egyesület legfiatalabb tagja, a *Könyvtári módszertani szekció* egyebek mellett a be nem szerezhető társadalomtudományi művek jegyzéke fölött vitatkozott, megállapítva, hogy benne fontos tájékoztató kézikönyvek is szerepelnek. Bár az elnökségtől némi megrovásban részesült, mivel nem tartotta be jegyzékével a szolgálati utat, reméljük, felmérése nem marad íróasztalfiókban.

A vándorgyűlés szakmai programja dr. ZSIDÓ JÓZSEF az MKE elnöke búcsúszavaival ért véget, hiszen a következő évi vándorgyűlést – a választások után – már új vezetőség fogja szervezni.

Cziegler Mária

II.

Az MKE *Műszaki szekciójának* programjában két, egymást kiegészítő előadás szerepelt *Az online szolgáltatások helyzete és a fejlesztés feladatai a műszaki tájékoztatásban* címmel. VAJDA ERIK, az OMIKK főosztályvezető-helyettese az információszolgáltatás országos rendszerét tekintette át, meghatározva benne az online szolgáltatás helyét és jelentőségét. KISS ISTVÁN, az OMFB Rendszerelemzési Irodájának vezetője a hazai online szolgáltatás rövid történetét mondta el, valamint ismertette a jelen lehetőségeit, feladatait és ezek alapján a terület jövőjét.

Vajda Erik az online keresés jelentőségét azzal exponálta, hogy felsorolta mindazokat a számottevő lépéseket, amelyek a mai fejlett szolgáltatási rendszerekig elvezettek. Óriás-lépésekkel haladva, ezek a következők voltak:

1. A könyvtárak, illetve könyvtári hálózatok kialakulása, melyeknek az volt a céljuk, hogy összegyűjtsék az irodalmat egy vagy több intézmény falai közé, feldolgozzák azt, tájékoztassanak róla, majd szolgáltatassák.
2. A dokumentáció létrejötte, amely nemcsak arról kíván tájékoztatni, ami az adott intézmény falai között megvan, hanem arról is, ami nincs ott, de az adott intézménynek tudomása van róla és fel is tudja dolgozni.
3. A számítástechnika belépése a könyvtárakba, aminek felhasználásával elvileg lehetőség nyílt a régi vágyalom megvalósítására: tájékoztatni mindarról, amit bárhol, bárki feldolgozott.
4. Az online forradalom, ami valósággá tette a fenti elvi lehetőséget azzal, hogy a számítógépes adatbázisokat összekapcsolta, és megoldotta bennük az interaktív, párbeszédes információkeresést.

Az online szolgáltatási mód lehetősége sokak számára megkérdőjelezi a korábbi szolgáltatási módok (saját feldolgozáson alapuló adatbázisok kiépítése, mágnesszalagos adatbázisok vásárlása és feldolgozása) létjogosultságát. Az előadó ezért vállalkozott arra, hogy felvázolja a többféle szolgáltatási mód egymáshoz való viszonyát, és meghatározza helyüket és szerepüket a nemzeti információszolgáltatási rendszerben. Meggyőződése, hogy önmagában az online keresési mód lehetősége *nem teszi feleslegessé a saját feldolgozáson alapuló információszolgáltatást*. Egyrészt azért, mert számos olyan igény van, amely nem elégíthető ki az információterjesztő központok adatbázisaiból, másrészt azért, mert messze vagyunk még attól, hogy minden igény kielégítésére ezeket vehessük igénybe. Az online szolgáltatási mód valóban forradalmi jelentőségű, közvetlenül segíti a kutatási és fejlesztési tevékenység információs megalapozását, de együtt fog élni az országos intézményrendszeren belüli másféle információfeldolgozásokkal.

Fontos és izgalmas kérdés annak eldöntése, hogy szükség van-e és milyen célból, illetve milyen mértékben a kész mágnesszalagos adatbázisok behozatalára akkor, amikor ezeket együtt is le lehet kérdezni online hozzáféréssel a nagy nemzetközi adatbázisszolgáltató központokon keresztül. Ahhoz, hogy a kérdésben tisztán lássunk, és a szolgáltatások fejlesztését helyes irányba tereljük, át kell tekintenünk azt, hogy egyike is – tehát a vásárlásra –, másakra is – tehát az online hozzáférésre – milyen rentábilis szolgáltatások alapozhatók. Az derül ki, hogy a folyamatos tematikus információkeresés céljára, amikor a szóban forgó adatbázis(ok) mindenkor növekményéből adott profilokat keresünk, a mágnesszalagok importja reális, kifizetődő alternatíva. Az import ez esetben azért gazdaságos – és lehet, hogy még jó ideig az lesz –, mert csak magukért a mágnesszalagokért kell valutát kifizetni, feldolgozásuk itthoni eszközökkel történik, tehát „csak forint” kiadást jelent. Persze ez nem jelenti azt, hogy abszolút értelemben is olcsóbb ez a feldolgozási mód. Igazából akkor fizetődik ki, ha kellően kihasznált, tehát ha sok profilt figyelnek kötegelten üzemeltetésben. Az országon belüli online kapcsolat megteremtésével, a beszerzett adatbázisok sokkal jobb kihasználását lehetne elérni a szelektív információterjesztés terén. Tény azonban, hogy a vásárolt mágnesszalagok felhasználása mindenképpen korlátozott számú adatbázis igénybevételét jelenti, és csak akkor kielégítő, ha egy-egy szakterületen minden igazán jelentős adatbázis a rendelkezésre áll.

Mi a helyzet a retrospektív keresésnél? Vajda Erik úgy ítéli meg, hogy a folyamatos tájékoztatáshoz képest a retrospektív információkeresés elhanyagoltabb terület a hazai gyakorlatban, amit a szolgáltatási adatok is alátámasztanak. Holott a kutatási–fejlesztési munkákhoz, a döntések megalapozásához a retrospektív keresésre sokkal nagyobb szükség lenne. Itt aligha van